

O'TKIR HOSHIMOVNING "URUSHNING SO'NGGI QURBONI " ASARI TAHLILI

**G'ulomjonova Barchinoy Qobiljon qizi
Farg'ona Davlat Universiteti
Xorijiy til va adabiyoti fakultet, talabasi,
Abdullayeva Dilnozaxon Furqatjon qizi
Farg'ona Davlat Universiteti
Xorijiy til va adabiyoti fakulteti, talabasi,
Shermamatova Sevara O'ktamjonovna
Farg'ona Davlat Universiteti
Xorijiy til va adabiyoti fakulteti, o'qituvchisi**

Annotatsiya: Urushning so'nggi qurboni asari bosh mavzu sifatida urush va uning yomon oqibatlarini ochib berilgan. Ushbu asarda urush barcha insoniyatni sinagani va deyarli, barcha insonlar boshidan o'g'ir kunlar o'tgani shu bir oila misolida ko'rsatib berilgan. Sinovlar shunchalik qattiq bo'lganki, jigarlar bir-birlarining, bolalar ota-onalarining holidan xabar olishmay qo'ygan. Asarda barcha insonlar sharoiti o'g'irligini, asar boshida birgina dasrurxon tasvirida yaqqol ko'rishimiz mumkin. Bu asarda barcha insoniyatni hech qachon unutib bo'lmas qora kunlari ochiqdan ochiq ifodalangan. Eng qayg'uli va og'riqli holat farzand o'z onasining qotiliga aylanganligi. Albatta, hech qaysi inson dushmaniga ham bunday kunni ravo ko'rmaydi. Lekin urush insonlarni tasavvuriga siqmagani yomon voqealarni olib keldi.

Kalit so'zlar: obraz, partret, iymon, O'tkir Hoshimov, Shoikrom, Shone'mat, Xadicha, Umri xola, montyor, qo'y suti

Barchamiz bilamizki, 1941-1945 yillar oralig'ida nafaqat bizning yurtida balki, dunyoning barcha mamlakatlarida og'ir judolik bo'ldi. Bu urush qanchadan qancha insonlarni yostig'ini quritdi, qanchadan qancha bolalarni yetimga aylantirdi, qanchadan qancha yuzlar bu urush yillarida tabassum nimaligini unitdi, hatto qarindoshlar bir-birlaridan yuz o'girishga majbur bo'ldi. Shunday qilib, bu urush insonlarni yetti uxlab tushiga kirmagan falokatlarini olib keldi. Mashhur o'zbek yozuvchisi O'tkir Hoshimov aynan mana shu barcha insonlarning og'riqli nuqtasi bo'lmish, urush mavzusida o'zining mashhur "Urushning so'nggi qurboni" asarini yozdi. Urush haqida o'zbek va jahon adabiyotida misli ko'rilmagan darajada ko'p she'rlar, romanlar, hikoyalar va qissalar yozilgan. Lekin ularning ichida O'tkir Hoshimovning "Urushning so'nggi qurboni" hikoyasi o'zgacha o'rin tutadi.

"Urushning so'nggi qurboni" asarida obrazlar portreti ham o'ziga xosdir. "Urushning so'nggi qurboni" asari bir-biriga o'xshamas xarakterli qahramonlardan tashkil topgan. Barcha obrazlarning o'z tashvishlari, o'y-fikrlari, qiyinchiliklari mavjud. Lekin bu insonlarni barchasini g'am-qayg'ulari ildizida urush yotadi. Baxtdan tabassum qilishdan to'xtamaydigan yuzlarga, qaytib kulishiga izn bermagan, bir kunda qora sochlarni oqartirgan-urush. Bu asar qahramonlari ham urush bo'lishini va guldek oilalariga putur yetishini hech o'ylab ko'rishmagan. Asar boshlanishi ham asarning voqealar rivoji qanday bo'lishi haqida bir oz ma'lumot berilgan. Asarning boshidayoq salbiy holatlar tasvirlangan, barcha narsalar asardagi voqealar rivoji ijobiy ketmasligiga ishora qilardi.

Asardagi bosh qahramonlar- Shoikrom, Shone'mat, Umri xola va Xadicha. Shoikrom oilaning katta farzand bo'ladi. Shone'mat bo'lsa oilaning kichik farzandi ya'ni Shoikromning ukasi bo'ladi. Xadicha Shoikromning xotini Umri xola esa Shoikromning onasi bo'ladi. Shoikromning otasi erta olamdan ko'z yumgan va Shone'matni Shoikrom va Umri xola ikkasi katta qilishgan. Urush boshlanganda barcha oiladan erkaklarni urushga olib ketishgan. Lekin bu oiladan hech kim urushga bormagan. Shoikromni to'qimachilik kombinatida montyor yetishmasligi sababli olib qolishdi. Shone'mat bo'lsa sil kasaliga chalinganligi sababli urushga

jo'natilmadi. Qarangki, urush shuncha uzoqda bo'lsa ham uning sovug'i bu oilaga ham kirmasdan qoladi. Qimmatlilik, qahatchilik sababli xalq och qoldi o'g'rilar ko'paydi. Xattoki, odam o'ldirib uyidagi narsalarini olib chiqib ketadigan odamlar ham paydo bo'ldi. Bu urush qanchadan qancha odamlarni yer qarida olib ketdi va yana qanchadan qancha odamlarni iymonini o'ldirdi. Urush paytida har bir inson o'zini o'ylaganligini shu asar orqali yaqqol ko'ramiz. Shunchalik darajada insonlar imkonsiz qolganki, o'z yaqinlaridan yuz o'girish darjasiga ham borishgan. Bu juda achinarli holat lekin bu ishlar uchun u insonlar ham aybdor emas. Barchasiga urush aybdor-Urush!!!

Urush! Noming o'chsin jahonda,
Hamon bitmas sen slogan alam.
Sen tufayli ko'p xonadonda
Ota nomli buyuk shodlik kam.

Xadicha o'zi qurumsoq bo'lgan urush boshlangan keyin yanada bu hislati oshdi deb tariflangan. Lekin o'ylab qarajak ona bo'lish osonmi uch bolani boqish kerak ayniqsa urush yillarida. Bu asarda Umri xola obrazi orqali yozuvchi barcha xokisor, mehribon onalarni tariflab bergan. Shone'mat o'lishini bilsada bolasi uchun jon-jahdi bilan kurashadi. Uni tuzalib ketishi uchun kim nima desa sinab ko'radi. Umri xolani birdan bir niyati o'g'lini yana sog'lom ko'rish edi. Lekin urush tufayli oziq ovqat tanqis edi. Umri xola o'g'lini tuzalishi uchun Shoikromning xovlisidagi qulupnayni qo'y sutiga almashtira boshlaydi. Oziq-ovqat kam paytda barcha o'z oilasini, bolalarini o'ylaydi. Shoikrom ham ataylab emas, jahl ustida qulupnay ariqchasiga tok simini tashlab qo'yadi. Shoikrom ham shu nasibamizdan ayrilib qolmaylik degan maqsadda bu ishni amalga olishadi. Ming asfuslar bo'lsinki, Shoikrom o'z onasini qotiliga aylanadi. Bu ne ko'rgulik. Eh urush, qanchadan qancha insonlarni hayotiga abadiy zulmatni olib kirdi! O'z jigaridan xabar olmay qo'gan aka-ukalar, o'zlari bilmagan holda ota-onalarini o'lishiga sababchi bo'lgan bolalar, yoki yaqin insonlari ko'z ongida jon bergan insonlar tasvirlangan bu asarda. Abatta, ushbu asar urush haqidagi tasavvurlardan xamir uchidan patir. Aslida bundan ham daxshatli qanchadan qancha voqealar ro'y bergan." Asarda qiyinchilik inson ma'naviyatini sinovdan o'tkazish vositasi ekanligining ko'rsatilganligi.

Hikoyada urush yillarining haqqoniy tasvirklanganligi. Yo'qchilik onani boladanm og'ani inidan sovutganliginining ta'sirchan ifodalanganligi. Asl odam har qanday sharoitda ham ma'naviy pokligicha qolishining tasvirlanganligi. Hikoyadagi Shoikrom, Shone'mat, Hadicha va Umri xola obrazlariga xos xususiyatlarning yorqin aks etganligi".

Xulosa qilib aytganda, bu urush barcha insonlarni qiyin vaziyatga solib ularni birma-bir elakdan o'tkazdi. Kimdir bu sinovlardan o'ta olmadi, kimdir bu sinovlardan o'ta oldi. Kimdir odamiyligicha qoldi, kimdir iymondan yuz o'girdi. Bu urush o'zidan ancha yiroqda yashayotgan odamlarga ham ta'sir qilmay qoladi. Asar nomi ham bejizga "Urushning so'nggi qurboni" emas. Umri xola vafotidan keyin urush tugadi degan xabar keladi. Urush o'z zahrini chekka-chekka joylargacha socha oldi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. S. Ahmedov, R. Qo'chqorov, Sh. Rizayev, Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinfi uchun darslik-majmua,148-157 betlar," Ma'naviyat", Toshkent,2017
2. Bahoriddinova Shahzoda" Umumta'lim maktablarida O'tkir Hoshimov hikoyalari tahlili", Bitiruv malakaviy ishi, Toshkent,2018
3. S. Ahmedov, R. Qo'chqorov, Sh. Rizayev, Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinf uchun daslik-majmuasi,84-86 betlar, "Ma'naviyat", Toshkent,2017
4. Tafakkur.net, Toshkent, 2017